

Людмила Дем'янюк,
аспірант НБУВ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В ІСЛАМСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ІРАН

У статті досліджено стан та перспективи розвитку бібліотечної справи в Ісламській Республіці Іран. Розглянуто національно-культурні особливості функціонування бібліотек. Проаналізовано сучасні проблеми та шляхи оптимізації у розвитку бібліотечної справи Ірану.

Сьогодення в Україні визначається встановленням міжнародних контактів з країнами Сходу. Це передбачає необхідність знайомства зі світовою культурою. Протягом тисячоліть тема Сходу була цікавою та залишається актуальною і сьогодні для багатьох науковців та дослідників, адже саме на Давньому Сході з'явилися перші школи, архіви, бібліотеки. Історія Ірану сягає своїм корінням у далекі тисячоліття. Унікальною є кожна історична епоха з її специфікою, труднощами, досягненнями. Пройшовши шлях від глиняних табличок крізь невеликі книгозбірні при мечетях та медресе до забезпечення підручниками перших шкіл, а від них – до безкоштовної публічної бібліотеки нашого часу, іранська бібліотека зазнала численних перетворень, кожне з яких було зумовлене потребами сучасного їй суспільства.

Нині Україна тісно співпрацює з Ісламською Республікою Іран у культурній сфері, а згідно зі ст. 5 «Програми співробітництва між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісламської Республіки Іран у сфері культури, освіти, науки, спорту, туризму, засобів масової інформації та молодіжного обміну», в галузі бібліотечної справи Сторони заохочуватимуть:

- започаткування співробітництва між бібліотеками України та Ісламської Республіки Іран;
- обмін книгами та довідковими матеріалами між бібліотеками ¹.

Мета нашого дослідження – визначення основних особливостей, тенденцій та перспектив розвитку бібліотечної справи в Ісламській Республіці Іран; формування уявлення про сучасний предмет бібліотекознавства; відображення основних напрямків діяльності бібліотечної організації.

¹ <http://uazakon.com.ua>

Бібліотекознавство в Ірані активно стало розвиватися у середині ХХ ст., тоді масово з'являються бібліотечні школи, формуються наукові положення про бібліотеку і бібліотечну діяльність, створюються професійні кадри для бібліотек. Поступово у вищих навчальних закладах входять у практику спецкурси бібліотечної професіології, яка на той час вже була визначена як наукова дисципліна у структурі бібліотекознавства. Так, факультет з підготовки бібліотечних працівників було відкрито в 1965 році у Тегеранському університеті, а згодом – в інших вищих навчальних закладах. Більшість інших бібліотечних структур з'явилася у 80-х та 90-х роках ХХ ст. Випускникам бібліотечних факультетів, які починали працювати в бібліотеках, необхідно було мати глибокі знання у сфері каталогізації та класифікації літератури, адже частина іранських бібліотек не були достатньо організовані та доступні користувачам.

Внаслідок нестачі кваліфікованих бібліотечних фахівців Іран був змушений запрошувати іноземних спеціалістів задля отримання досвіду та підвищення кваліфікації власних кадрів. Провідна роль належала американським спеціалістам, таке становище тривало з 1960 р. до Ісламської революції 1979 р. Насамперед це відбувалося за фінансової та організаційної підтримки Fullbright-проекту, головним завданням якого стало налагодження та розвиток бібліотечної справи в країні. Однією із таких спеціалістів була Маргарет Хопкінс, яка внесла зміни в структуру та роботу бібліотеки Тегеранського університету, запровадивши централізовану бібліотечну систему. Запровадження цієї системи у 1966 р. дало додатковий поштовх для подальшого розвитку університетських бібліотек в Ірані. Інша американка, професор бібліотечної науки Еліс Лохрер започаткувала аспірантський курс, розрахований на підготовку професійних бібліотекарів в Ірані ².

Але найвагомим кроком стало заснування у вересні 1968 р. таких організацій як Центр національної документації, відомий як IRANDOC та Тегеранський центр з обробки книг, відомий як TEBROC. Обидві організації підпорядковувались Міністерству науки та вищої освіти, сприяли розвитку іранських дослідницьких інституцій та активно розвивали міжнародні бібліотечні зв'язки з FID та UNESCO ³. Упродовж 15 років TEBROC

² Ebrahim Afshar. The National Library of Iran: A New Building and a New Future / <http://www.alia.org.au/publishing/aarl/37.3/afshar.pdf>

³ Poori Soltani. Moments of reflection: a collection of essays on librarianship. – Tehran: Iranian Library and information Science Association (ILISA), 2004. – P. 317–329.

координував діяльність інших бібліотек, публікуючи технічні посібники з організації бібліотечної справи. Деякі фахівці у цій сфері вважають, що TEBROC, з огляду на його діяльність, виконував обов'язки, характерні для національної бібліотеки.

Як і TEBROC, Іранський документаційний центр (IRANDOC) було засновано в 1968 році задля покращення реферативного та індексаційного обслуговування в Ірані шляхом впровадження служби аналізування літератури та видання бібліографічних та довідкових матеріалів для використання науковцями. Одним з головних завдань IRANDOC була регулярна публікація рефератів та індексів наукової літератури (IRANDOC Science and Social Science Abstract Bulletin)⁴.

Іншою важливою подією на шляху розвитку іранського бібліотекознавства стало й те, що в 1967 році за ініціативи групи бібліотекарів було створено Спільку бібліотекарів Ірану. Поряд з новоствореною спілкою розгорнули свою діяльність чотири комітети: Комітет видавництва, Комітет фінансів, Комітет освіти та Комітет суспільних відносин. На кожен з них покладались певні обов'язки. Так, Комітет освіти займався організацією та проведенням короткострокових курсів з бібліотекознавчих дисциплін. Комітет видавництва публікував фахові видання, які ознайомлювали громадськість з досягненнями в бібліотечній справі зарубіжних країн, таким чином підвищуючи рівень інформаційної обізнаності іранських бібліотекарів. Комітет фінансів мав вирішувати питання про забезпечення бібліотекарів фінансовою підтримкою з боку уряду. Комітет суспільних відносин проводив різноманітні наукові конференції, бібліотекознавчі семінари, що підняло статус професії бібліотекаря та значною мірою посприяло розвитку бібліотекознавчої дисципліни на теренах Ірану⁵.

Також у 1966 році Меджлісом Ірану був прийнятий закон «Про заснування міських публічних бібліотек». На підставі цього закону міські державні адміністрації зобов'язані щорічно виділяти 1,5 % із міського прибутку на заснування та функціонування публічних бібліотек та придбання книг. Із прийняттям цього закону в кожному місті були засновані спілки публічних бібліотек.

⁴ Ali Sinai. «Iranian Documentation Center (IRANDOC)». Encyclopedia of Library and Information Science. – New York: Marcel Dekker, 1975, vol. 13, pp. 53–60.

⁵ Poori Soltani. Moments of reflection: a collection of essays on librarianship. – Tehran: Iranian Library and Information Science Association (ILISA), 2004. – P. 317–329. (in persian)

Каталогізація та класифікація

В Ірані була відсутня єдина стандартна система каталогізації та класифікації до 1968 року, доки не був заснований Тегеранський центр обробки книг (TEBROC). Національна бібліотека Ірану внаслідок нестачі професійних бібліотечних працівників не могла створити стандартну систему для іранських бібліотек. Іранська національна бібліографія, що видавалася Національною бібліотекою з 1963 по 1983 рік, не була стандартизованим каталогом. Роботу зі стандартизації каталогізації та класифікації бібліотек, зокрема університетської бібліотеки, провів TEBROC силами своїх професійних бібліотекарів. TEBROC не тільки запровадив практику стандартної каталогізації в Ірані, але й ефективно сприяв упровадженню сучасних методів бібліотечної справи. Послуги з каталогізації та продукти (перелік книг, каталогізованих TEBROC; зведений каталог книг латинським шрифтом в іранських бібліотеках; надруковані каталожні картки) стали дуже популярними серед бібліотек різних видів. TEBROC також проводив професійні тренінги з питань теорії та практики сучасної каталогізації.

Розвиток та застосування національних стандартів каталогізації

Одним із перших каталогізаційних кодів, які почали застосовувати в іранських бібліотеках, є Англо-американські каталогізаційні правила (AACR). Першу частину першого видання (AACR, 1967) та весь текст другого видання (AACR 2, 1987) було перекладено на фарсі. Національна бібліотека Ірану створила та опублікувала декілька модифікацій видання AACR 2. (Посібник з правил каталогізації книг, надрукованих перською мовою).

Міжнародний стандарт бібліографічного опису (ISBD) є іншим каталогізаційним стандартом, що застосовується в AACR 2. Існує низка різних ISBD, розроблених IFLA для різноманітних бібліотечних матеріалів. Посібник з ISBD (загальний), який було перекладено на фарсі, наразі широко використовується при складанні Іранської національної бібліографії та багатьох інших каталогів. Ці стандарти також застосовуються в електронному каталозі та значно спрощують розуміння бібліографічної інформації для бібліотечних користувачів.

Класифікаційні схеми є головними засобами фізичної організації інформаційних джерел. Дві найбільш вживані інтернаціональні класифікаційні системи (Бібліотеки Конгресу та десятична класифікація Дьюї) широко використовуються у всіх видах бібліотек Ірану.

Університетські бібліотеки традиційно застосовують LCC, публічні бібліотеки – DC ⁶.

В Ірані активно ведеться каталогізація національних видань. Елементарні її форми (відомі як FIPA) почали використовувати для книг, надрукованих у 1967 році спочатку Тегеранським університетом, а вже в 1970 році – суфійським центром «Нематолахи» в Тегерані. Бібліографічні дані містили ім'я автора, назву книги, місце публікації, назву видавництва, кількість видань, кількість томів, індекс, вартість, ім'я перекладачів, графічного проектувальника тощо. Національна бібліотека Ірану, впевнившись в ефективності такого способу каталогізації, подала його на затвердження до парламенту. В 1995 році проект був ухвалений, і восени 1998 року Національною бібліотекою у співробітництві з Міністерством культури та Ісламської орієнтації була задіяна національна програма «Каталогізація іранських видань». На цьому етапі понад 90 % книг, що видаються в Ісламській Республіці Іран, містять відповідні дані. Загальнонаціональне використання цієї програми значно заощадило час та зусилля, уникаючи багаторазової каталогізації в кожній бібліотеці по всій країні та забезпечило послідовність і точність.

Міжнародний Стандартний Реєстраційний номер (ISSN) Іран вперше використав у 1974 році для довідника іранських періодичних видань та журналу іранської Асоціації бібліотек. Це відбулося менш ніж через рік після його започаткування в Парижі. Тегеранський центр обробки книг (TEBROC) був робочою ланкою між іранськими видавництвами та штабом ISSN у Парижі. Проте після злиття ТЕБРОК з Національною бібліотекою у 1983 р. ця відповідальність була перекладена на бібліотеку. В 2001 році іранським парламент ухвалив рішення щодо відкриття центру ISSN при Національній бібліотеці. З того часу Центр доклав усіх зусиль, щоб задовольнити прохання усіх іранських видавців періодичних видань і допоміг 138-ми з них отримати свій ISSN.

Одночасно існує ще так званий міжнародний стандарт для іранських бібліотек (ISIL). Він є унікальним кодом з 10 цифр, присвоєний кожній бібліотеці або інформаційному центру в Ірані. Окрім полегшення зв'язку між бібліотеками, ISIL забезпечує :

- a) зв'язок між видавцями та дилерами на національному та міжнародному рівнях;
- b) ефективність книгообміну між бібліотеками на національному та міжнародному рівнях;

⁶ Information organization in Iranian libraries and information centers: trends and developments/www.srlst.com/ijist/ijist-Vol5N1/ijist51-29-40.pdf

- c) складання національних та міжнародних об'єднаних каталогів;
- d) процес розподілу ресурсів між різними бібліотеками.

Подальші перетворення в бібліотечній сфері Ірану спостерігаються після звершення Ісламської революції та з початком періоду Ісламської Республіки Іран (1979 р.), що ознаменував новий етап в історії Ірану та позначився на подальшій історії розвитку бібліотек. Нелегкими були перші кроки до остаточного встановлення ісламського правління. Основні заходи щодо організації нового ладу були вжиті відразу ж після революції, але ісламська держава набувала цілісної форми поступово, протягом кількох років. У той час відбулося національне голосування за встановлення Ісламської Республіки Іран під проводом Аятолли Хомейні (1900–1989). Згідно з декретом Хомейні – 13 червня 1980 р. проголошено початок «культурної революції», нагляд за якою було покладено на Вищу Раду культурної революції. Ця Рада діяла під контролем духовного лідера та звітувала перед Президентом країни ⁷. То ж культура, як і інші сфери суспільного життя, постійно знаходилася в зоні особливої уваги влади. Цей період характеризується надзвичайним піднесенням культурного життя нації. Основні дії уряду спрямовуються на подолання неосвіченості серед населення – будуються школи, навчання в університетах стає доступним для всіх верств населення. Із розширенням студентської аудиторії постає нагальна потреба у забезпеченні її інформацією.

Найважливішим завданням у сфері культури після 1979 р. було збереження пам'яток історії ісламської революції і мусульманського Ірану. У містах працюють музеї, де експонуються фотографії, плакати, листівки та інші матеріали, що стосуються подій 1978–1979 рр. Держава фінансує пересувні виставки, які демонструються в невеликих містах і селах. Виділяються кошти на ремонт старих мечетей і мактабів (мусульманських шкіл). Такі дореволюційні музеї як археологічний, етнографічний і художній (все в Тегерані), продовжують функціонувати і навіть поповнили свої колекції, в першу чергу за рахунок експонатів з ісламської історії і культури ⁸.

Велику роль відіграла і та обставина, що в 1979 році було проголошено про об'єднання Тегеранського центру з обробки книг (TEBROC) і Національної бібліотеки Ірану (фактично воно відбулося у 1981 р.), які почали підпорядковуватись Міністерству культури та вищої освіти.

⁷ *Имам Хомейни. Путь к свободе: речи и завещания.* – М.: Палей, 1999. – 419 с.

⁸ Матеріали офіційного портала посольства ІРИ в Москві / <http://www.iranembassy.ru>.

Внаслідок об'єднання ТЕВРОС та Національної бібліотеки Ірану остання отримала 30 висококваліфікованих бібліотечних спеціалістів, що значно покращило кваліфікацію персоналу, а запровадження нової концепції національних бібліотек стало відправною точкою в історії розвитку НБІ. Персонал ТЕВРОСу був двигуном змін та перетворень, що підвищили статус бібліотеки в очах бібліотечного товариства. Видання стандартів для академічних, спеціалізованих, університетських, шкільних бібліотек, розвиток іранського MARC-формату, видання національної бібліографії та енциклопедії бібліотечної справи, розвиток та впровадження каталогізації, потужна CIP програма, отримання ISSN та ISBN – все це репрезентує їхнє бачення національної бібліотеки⁹.

У 1981 році після розпуску Інституту досліджень та планування в науці та освіті (IRPSE), IRANDOC став незалежною організацією, підпорядкованою Міністерству наукових досліджень та технологій. 1991 року з дозволу Ради з питань розвитку вищої освіти IRANDOC став функціонувати як дослідний інститут. Сферою його дослідження є бібліотечні та інформаційні науки, аналіз інформації, інформація систем управління, термінологія та тезаурус, інформаційні технології.¹⁰

У 1989 році розпочалось виконання першого п'ятирічного плану економічного, соціального і культурного розвитку Ісламської Республіки Іран, яке успішно завершилось 1993 року. За цей час у країні почали масово відкриватись різноманітні наукові та культурні установи, вищі навчальні заклади, училища та школи. В університетах відкриваються спеціальні факультети з підготовки бібліотекарів, робота в книгозбірнях стає більш організованою. Збільшується кількість населення в містах, що змушує міську владу докласти зусиль щодо створення великих публічних бібліотек. Якщо до Ісламської революції публічних бібліотек було 363, то після революції їх кількість збільшилася до 503. У Тегерані та інших обласних центрах з'являються великі «Фарханьгсара» – культурні центри, до комплексу яких входили і бібліотеки. Наприклад, в Тегерані бібліотеки були при таких «Фарханьгсара»: «Арасбаран», «Хаваран», «Андіше», «Голестан» та «Бахман»¹¹.

Рушієм подальшого розвитку бібліотечної справи Ірану став той факт, що в 1997 році Мохамад Хатамі, в минулому – Міністр культури та

⁹ Матеріали офіційного порталу Іранської Національної Бібліотеки та архіву <http://www.nlai.ir>

¹⁰ http://www.irandoc.ac.ir/about_us.htm

¹¹ *Алі Мазинані*. Кетабхане ва кетабдарі. – Тегран: «СЕМАТ», 1375 (г.к.) – 394 с. (перською мовою).

ісламської орієнтації (1982–1992 рр.), а згодом – радник Президента та директор Національної бібліотеки Ірану, став президентом Ісламської Республіки Іран¹². Проблема розвитку бібліотечної науки та вдосконаленню бібліотечної системи в Ісламській Республіці Іран відтепер уваги приділялося значно більше.

Згодом розпочалося спорудження приміщень для найбільших бібліотек країни, серед яких – Національна бібліотека та архів ІРІ, бібліотека Меджлісу (іранський парламент). Окрім того, нові приміщення отримали спеціалізовані бібліотеки. Так було споруджено будівлю площею понад 1000 м² для бібліотеки Фонду «Дайератольмоареф-е бозорьг-е есламі» (Великої ісламської енциклопедії), яка містить цінну колекцію книг ісламознавства та іранознавства, переважно перською, арабською та англійською мовами. Такі оновлення очікували і Велику бібліотеку Айт-Аллах Мараші в Кумі, фонд якої складають цінні та рідкісні зібрання з релігійних вчень та Спеціалізовану бібліотеку Центру політичних вчень при Міністерстві закордонних справ, що має документи перською, арабською, англійською та іншими мовами світу.

Особлива увага спрямовувалась на будівництво належного приміщення для Національної бібліотеки та архіву ІРІ, яка на той час потерпала від нестачі простору, а всі її відділи були розміщені у вісьмох різних будівлях. Будівництво нового приміщення для бібліотеки розпочалось у 1996 р., а 2 березня 2006 р. відбулося її офіційне відкриття. Ця бібліотека вважається однією з найбільших у Центральній Азії. Приміщення побудоване в іранському стилі у поєднанні з сучасними новітніми технологіями. Архітектори спланували будівлю за принципом «розумного будинку», де застосовуються сучасні високі технології. Під постійним спостереженням CCTV камер знаходяться електрична, газова системи та система водопостачання. Системи водопостачання та каналізації прокладені через спеціальні окремі шахти задля того, щоб у разі виникнення аварійної ситуації не були пошкоджені колекції бібліотеки. Між поверхами будівлі курсують дванадцять ліфтів, по три на кожному з чотирьох сторін. Задля покращення обслуговування стеки на різних поверхах поєднані 1200-метровою конвеєрною системою. Система кондиціонування та освітлення також відповідають сучасним технологіям. Все обладнання загалом задовольняє естетичні вимоги будівлі¹³. Будівля Національного архіву

¹² *Мохаммад Хатамі*. Ислам, диалог и гражданское общество. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001. – 240 С.

¹³ *Ebrahim Afshar*. The National Library of Iran: A New Building and a New Future/ <http://www.alia.org.au/publishing/aarl/37.3/afshar.pdf>

побудована понад 10 років тому. Її площа – 37 тис. м². Архів збирає, реставрує і зберігає архівні матеріали зі всієї країни, а також обслуговує відвідувачів. Він оснащений сучасною лабораторією, що забезпечує хімічну та біологічну обробку, консервацію і реставрацію документів. Сховище архіву обладнане сучасними системами безпеки, мікроклімату і протипожежної безпеки.

Завдяки постанові 1990 року, яка передбачала збільшення в десять разів бюджетних коштів, призначених для спорудження нової будівлі, НБІ перетворилася з невеликого та ізольованого закладу на престижну національну інституцію. Зараз НБІ швидко розширюється та має великі плани щодо свого майбутнього. Всі ці чинники та законодавчі акти 1990 року перетворили НБІ на комплексну організацію, яка вимагає високої майстерності управління задля підтримки належного рівня ефективності функціонування.

Сучасна Ісламська Республіка Іран – це країна, де функціонує величезна система бібліотек зі складною та розгалуженою структурою, країна, в якій активно вдосконалюється діяльність бібліотек із використанням передових досягнень вітчизняних та зарубіжних технологій. Об'єктивною тенденцією стає зростання соціальної значущості бібліотек у структурі суспільства та суспільних відносин, підвищення статусу бібліотек як інформаційних та суспільних інституцій, зростання внеску бібліотек у розвиток науки, культури, освіти та нових освітянських технологій. Сьогодні бібліотечно-інформаційні технології Ірану сягнули значного прогресу в освоєнні та використанні інформаційної продукції в електронній формі. Основними координаційними центрами розвитку та діяльності місцевої бібліотечної системи вважаються Національна бібліотека та архів IPI, а також та Іранський дослідний інститут наукової інформації та документації (IRANDOC).

Інформаційна організація завжди перебуває у стані постійного розвитку, еволюціонує внаслідок впливу нових форм інформаційних джерел (електронних, мультимедійних) та розвитку технологій. Іншою іранською установою, яка помітно вплинула на розвиток інформаційних технологій в Ірані, є Регіональна науково-технічна бібліотека (RLST). RLST було засновано 1991 року на підставі угоди між Міністерством культури та вищої освіти Ірану і Академією наук третього світу (Third-World Academy of Sciences). Передбачалось, що ця установа функціонуватиме як регіональний центр з надання довідкової, навчальної та бібліографічної інформації, а також надаватиме послуги науково-технічного спрямування.

Як і IRANDOC, RLST доклала багато зусиль для створення різноманітних баз даних із таких напрямків як: геологія, енергетика, захист навколишнього середовища, металургія, індустрія, видобувна промисловість Ірану, транспортна галузь, країнознавство та ін. RLST створила деякі загальні електронні бази даних, наприклад: інтегровані бази даних, Е-публікації, Е-атласи та карти, Е-книги, Е-журнали та EDMS (Електронна система документаційного менеджменту). Ще одним досягненням RLST є електронна повнотекстова база даних Е-журналів перською мовою. Ця база даних постійно розширюється шляхом сканування та індексування численних перськомовних журналів ¹⁴.

Інші інформаційні центри та бібліотеки Ірану створюють здебільшого вузькоспеціалізовані бази даних. Центральна бібліотека «Астан-кодс Резаві» та низка ісламських інформаційних та дослідних центрів, зокрема у м. Кум, створили бази даних ісламського спрямування. Слід зазначити, що більшість цих баз даних створено на основі програмного забезпечення Pars Azarakhsh, NOSA, MySQL, Microsoft Access та ін.

Особливого значення уряд Ісламської Республіки Іран надає розвитку потенціалу й інформаційних ресурсів публічних бібліотек, розширенню їхніх функцій і спектра надаваних послуг. Протягом 1989–1999 рр. комплектування та спорудження багатьох публічних бібліотек відбувається за рахунок місцевих бюджетів; у цей час кількість бібліотек складала 1350, а завдяки таким темпам розвитку в 2006 році їх нараховувалося вже 1641 ¹⁵.

Сьогодні публічні бібліотеки як гарант демократизації суспільства формують культурно-інформаційний простір країни, реалізують право громадян на доступ до інформації. До традиційних функцій публічних бібліотек додалися функції універсальних загальнодоступних інформаційних центрів, що забезпечують доступ громадян до інформації на різних носіях. Інформаційний напрямок роботи бібліотек передбачає інформування населення про події книжково-читацького та літературного життя країни й регіону. З цією метою на сайтах кожної з таких бібліотек відкрита сторінка, де будь-який користувач Інтернету може отримати нову інформацію про книги-бестселери про поетів і прозаїків, чії ювілеї відзначаються в поточному місяці.

Нині в Ісламській Республіці Іран функціонує 1729 публічних бібліотек системи Міністерства культури та ісламської орієнтації.

Статистичні показники діяльності публічних бібліотек системи

¹⁴ Shiraz Regional Library of Science and Technology/<http://www.rlst.srlst.com>

¹⁵ Statistical centre of Iran/ <http://www.eamar.sci.org.ir>

Міністерства культури та ісламської орієнтації за 2003–2007 рр. свідчать про тенденцію до збільшення загальної кількості цих бібліотек ¹⁶.

Рік	2003	2004	2005	2006	2007
Публічні бібліотеки	1574	1577	1580	1641	1729

За останні роки розроблено багато проектів комп'ютеризації бібліотек різних видів, які спрямовані на внутрішню автоматизацію бібліотечних процесів та на вдосконалення бібліотечних електронних послуг міжнародної мережі Інтернет. Особливе місце займають наукові університетські бібліотеки, що приділяють велику увагу підвищенню інформаційної культури своїх читачів/користувачів.

Більшість бібліотек створили англійські версії своїх веб-сайтів, що відкриває доступ зарубіжних користувачів до іранських бібліотечних ресурсів, робить їх відкритими та сприяє зміцненню професіональних бібліотечних контактів. Так, наприклад, на веб-сайті Національної бібліотеки та архіву Ісламської Республіки Іран інформація про бібліотеку, бібліотечні новини, наукову діяльність та публікації подається п'ятьма мовами: фарсі, арабською, англійською, французькою та російською. Це спостерігається й на сайтах інших іранських бібліотек, серед яких: бібліотека Меджлісу (іранський парламент), бібліотека «Астан годс Резаві» в Мешгеді, бібліотека Тегеранського університету тощо. Веб-сторінки таких бібліотек часто поновлюються, мають свій лічильник візитів, електронну пошту. Тут також організуються «відкриті столи», де користувачі можуть ставити питання з приводу баз даних, знайомитися з рецензіями на книги, з бібліографією, рекомендаціями тощо.

Широко розповсюдилося останнім часом у бібліотеках Ісламської Республіки Іран довідкове обслуговування віддалених користувачів, що відбувається в режимі «віртуальна довідка» або по-іншому «аск лайбреріен». Ця послуга успішно розвивається та широко розповсюджена в різних типах бібліотек Ірану, зокрема й публічних. Такі сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості для країни у сфері виробництва, розповсюдження і використання інформації та знань, що дозволяє накопичувати їх в електронній формі, обмінюватися нею як у межах регіону, так і між різними регіонами та країнами. Цей напрямок довідково-інформаційної діяльності в Ірані досить розповсюджений і обумовлений появою значної кількості ресурсів Інтернету, довідково-

¹⁶ Там само.

бібліографічного і змістовного характеру, які можна використовувати при виконанні запитів користувачів, формуванні нової аудиторії користувачів, які мають потребу в цілодобовому доступі до інформації та в допомозі висококваліфікованих бібліографів. Тому останнім часом змінилися особливості професії бібліотекаря та його обов'язків. Оскільки бібліотеки є культурними та інформаційними центрами, особлива увага приділяється кваліфікації бібліотекарів, враховуючи сучасні вимоги і перспективні тенденції розвитку бібліотечної справи в Ірані та світі. Співробітники бібліотек вдосконалюють свою професійну компетенцію різними шляхами – на курсах, семінарах, стажуванні за кордоном, де отримують новий досвід та ідеї ¹⁷.

Для гармонійного та стабільного розвитку бібліотек Ісламської Республіки Іран є важливими такі моменти:

- формування інформаційної культури громадськості та створення системи послуг, враховуючи потреби суспільства, території та часу;
- модернізація технологічної інфраструктури усіх бібліотек, яка має бути виконана на прикладі Національної бібліотеки та архіву ІРІ, що потребує впровадження відповідних стандартів та налагодження шляхів швидкої передачі даних;
- забезпечення цифровими інформаційними послугами громадян шляхом удосконалення бібліотечних інформаційних та електронних систем через спільну веб-мережу в межах територіальної одиниці;
- об'єктивна оцінка бібліотечних та інформаційних послуг на загальнодержавному рівні з метою забезпечення рівних можливостей усіх категорій користувачів;
- вдосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів.

Таким чином, сучасний стан бібліотечної справи в ІРІ характеризується наявністю державної зацікавленості, що є передумовою розвитку кількості бібліотек, безкоштовних та доступних для користувачів по всій країні. Зважаючи на пріоритети керівництва країни, що полягають у культурному розвитку та інтелектуальному збагаченні нації, Іран впевнено крокує до прогресу наукової думки. Дослідження у цій сфері, обмін інформаційними ресурсами, організація доступу користувачів до іранських інформаційних ресурсів, безперечно, сприятимуть забезпеченню високого рівня бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів.

¹⁷ Матеріали офіційного порталу Іранської Національної Бібліотеки та архіву <http://www.nlai.ir>